

מדת בדת

לע"נ מרן רבינו חיים בן רבי
משה בן עטר זצ"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 153 פרשת בלק תשע"ה

נדריים מ-מו

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

כשרבי למד י"ג פנים בהלכה הוא לימד את ר' חייא שבעה מהם והוא נחלש, ורב חייא היה חוזר לפניו על השבעה וששה אבדו, וכובס אחד שמע כשרבי למד את כולם והזכיר לו את שאר הששה פנים, וכשפגש בו רבי היה אומר לו אתה עשית אותי ואת חייא, או שאמר לו אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי.

עוד אמר ר' אלכסנדרי בשם ר' חייא בר אבא שגדול הנס שנעשה לחולה מהנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה שהאש שלהם היתה של הדיוט שכולם יכולים לכבותה, ואילו לחולה היתה אש של שמים ומי יכול לכבותה.

ועוד אמר ר' אלכסנדרי ויש אומרים בשם ריב"ל שבהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו שכתוב והיה כל מוצאי יהרנגי, ורב למד את זה מהפסוק למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך.

אמרו לרבה בר שילא שאדם גבוה רכב על פרדה קטנה וכשהלכה על גשר בנהר היא השתתה וזרקה אותו לנהר והוא מת, אמר רבה שצ"ז נאמר למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך, שכל העולם משועבד לקיים את המשפט, וכן שמואל ראה צפרדע שעליה עקרב שעבר עמה את הנהר והוא הלך להרוג אדם, וקרא עליו את הפסוק למשפטיך עמדו היום.

שמואל אומר שמבקרים חולה רק ממתי שלבשה אותו חמה, וכדברי ר' יוסי בן פרטא בשם ר"א שלא מבקרים חולי מעיים וחולי עין ומחושי הראש, והסיבה בחולי מעיים שיש לו בושה מהמבקרים, ובחולי העין ומחושי הראש זה כדברי רב יהודה בשם רב שדיבור קשה לעיניים ולמחוש הראש.

רבא אומר שחולי הקורח לולא שהיא שלוחת מלאך המוות זה היה טוב **עמוד ב** כקנה לדקלים אחת לל' יום וזה טוב כמרקחת צרי לגוף, ור"נ בר יצחק אמר שלא טוב לא היא ולא המרקחת.

רבה בר יונתן אמר בשם ר' יחיאל שערסן יפה לרפואת חולה, ולר' יונתן ערסן הוא שעורים ישנים וקלופים שנדבקו בנפה ואמר אביי שהם צריכים בישול כבשר שור, ורב יוסף אמר שזה סולת שעורים ישנים שנדבקו בראש הנפה וע"ז אמר אביי שהם צריכים בישול כבשר השור. **ר' יוחנן אומר** שחולי בורדס שמקלה דם למטה לא מבקרים אותו ולא מזכירים שמו ור"א אמר שהוא כמעין נובע ולכן נקרא בור דם.

המדיר מרפא את המודר רפואת נפש, לכאורה אם החילוק בין רפואת נפש לממון שבחנם מותר לרפאותו ולא בשכר, א"כ המשנה יכלה לחלק שמרפאו בחנם ולא בשכר, ויש לומר שרפואת נפש הכוונה לגופו ורפואת ממון הכוונה לבהמתו, ורב זוטרא בר טובי אמר בשם רב שמותר לו לומר למחלה זו סם פלוני טוב וסם פלוני הוא רע.

משנה מותר לרחוץ עם המודר באמבטי גדולה ולא קטנה, ומותר לישן עמו במטה, ור' יהודה אומר שישן עמו רק בימות החמה אך בימות הגשמים אסור כי הוא מהנהו, ויכול להסב עמו על מטה ולאכול עמו על שולחן אך לא מתמחוי אחד, אך יכול לאכול עמו בתמחוי שחזור לבעה"ב. **גמרא** לר"מ לא ירחץ עמו באמבטי לא גדולה ולא קטנה ולא ישן עמו כלל במטה, ולר' יהודה גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מותר, ומותר לרחוץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו בקטנה ויכול להסב עמו על מטה ולאכול עמו על השולחן אך לא מתמחוי, אך יכול לאכול עמו בתמחוי החזור, וביאר ר' יוסי בר' חנינא מתמחוי החזור לבעה"ב.

משנה לא יאכל עמו באבוס שלפני הפועלים ולר"מ לא יעבוד עמו באומן אחד, ולחכמים יכול לעשות ברחוק ממנו. **גמרא** לכו"ע בקרוב אסור כי הוא נהנה ממנו, ונחלקו ברחוק שר"מ גזר משום קרוב שהוא מרפה לו הקרקע, וחכמים לא גזרו.

דף מב משנה מי שנודר הנאה מחבירו, לפני שביעית לא יורד לתוך שדהו ולא אוכל ממה שנוטה, ובשביעית לא יורד לתוך שדהו אך יכול

דף מ רב חלבו חלה, ורב כהנא יצא והכריז שרב חלבו חולה האם אין מי שיבא אליו, ואמר רב כהנא שהיה מעשה באחד מתלמידי ר"ע שחלה ולא בקרוהו החכמים, ור"ע נכנס אליו לבקרו ובגלל שכיבד וריבץ לפניו הוא חי ואמר לר"ע החייתני, ויצא ר"ע ודרש שמי שאינו מבקר חולים הוא כשופך דמים, ורב דימי אמר שהמבקר חולה גורם לו שיחיה, ומי שאינו מבקר גורם לו שימות, ואין הכוונה שרק המבקר חולה הוא מתפלל שיחיה שמי שאינו מבקר הוא ודאי לא מתפלל שימות, אלא הביאור הוא שאם אינו מבקר אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות.

כשרבא חלה הוא אמר ביום הראשון שלא יגלו לציבור כדי שלא יורע מזלו, אך כשלא התרפא אמר שיכריזו בשוק כדי ששונאיו ישמחו לו ונאמר בנפול אויבך אל תשמח, והאזהבים יבקשו עליו רחמים.

רב אומר שהמבקר חולה ניצול מדין גיהנם שכתוב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו ה', ודל הוא חולה שכתוב מדלה יבצעני או מהפסוק מדוע אתה ככה דל בן המלך בבוקר בבוקר, ורעה הוא גיהנם שכתוב כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה, ואמנם אם בקרו השכר כבר נאמר, אך יש לו שכר גם בעוה"ז, שכתוב ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו, ה' ישמרהו מיצר הרע, ויחייהו מהיסורים, ואושר בארץ, שכולם יתכבדו בו, ואל תתנהו בנפש אויביו, שיהיו לו רעים כנעמן שרופו את צרעתו ולא רעים כרחבעם שחילקו את מלכותו.

ר"ש בן אלעזר אומר שאם יאמרו ילדים בנה זקנים סתור ישמע לזקנים ולא לילדים, שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין והסימן לכך רחבעם בן שלמה.

רב שישא בר רב אידי אומר שלא יבקר חולה בג' שעות ראשונות או אחרונות שביום כדי שלא יסיח דעתו מהרחמים, שבג' שעות ראשונות דעתו רווחת ובאחרונות מתחזק חוליו.

רבין אומר בשם רב שהקב"ה זן את החולה שכתוב ה' יסעדנו על ערש דוי, וכן שנינו שהנכנס לבקר חולה לא ישב על גבי מטה ולא על ספסל או כסא, אלא מתעטף ויושב על הקרקע, מכיון שהשכינה למעלה ממטתו של חולה שכתוב ה' יסעדנו על ערש דוי.

עוד אמר רבין בשם רב שנהר פרת הוא סימן שיוורד גשם בא"י, וזה לא כדעת שמואל שאמר שהנהר מתברך ממקורו, ושמואל עצמו חולק על כך שהוא אמר שאין המים מטהרים בזוחלים, **עמוד ב** ופרת מטהר רק בימי תשרי, שבשאר השנה רבים בו מי הגשמים ממי נביעתו, ואביו של שמואל עשה מקוואות לבנותיו בימי ניסן אך בתשרי הוא עשה מפץ או מחיצות בנהר עצמו לטבילתן.

ר' אמי אומר בשם רב שמה שכתוב ביחזקאל ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זה נר קערה ושטיח,

דף מא ומה שכתוב בפסוק בחוסר כל הכוונה בלי נר ושולחן, ורב חסדא אומר בלי אשה, ורב ששת אומר בלי שמש, ור"נ אומר בלי דעת, ויש ששנו בלי מלח ורבב, ואמר אביי שאנו נוקטים שאין עני אלא בדעת, ואמרו בא"י מי שיש בו דעת הכל בו, ומי שאין לו דעת מה בו ומי שקנה דעת מה חסר ומי שלא קנה דעת מה יועיל מה שקנה.

ר' אלכסנדר אומר בשם ר' חייא בר אבא שחולה קם מחליו רק אחר שמוחלים לו כל עוונותיו שכתוב הסולח לכל עוונותי, ואז: הרופא לכל תחלואיכי, ורב המנונא אומר שהוא חוזר לימי עלומיו, שכתוב רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו.

רב יוסף דרש בפסוק כל משכבו הפכת בחליו שמשכח לימודו, וכשהלכה רב יוסף נעקר לימודו ואביי הזכיר לו, וע"ז נאמר בכמה מקומות רב יוסף אמר לא שמיע לי הא שמעתתא, ואמר לו אביי אמרת לנו ומשנה זו אמרת.

לאכול מנטיעות הנוטות, ואם נדר ממנו מאכל, לפני שביעית יורד לשדה ולא יאכל, אך בשביעית יכול גם לאכול. **גמרא** רב ושמואל אומרים שאם נדר לפני שביעית נכסים אלו עליך לא ירד לשדה ולא יאכל מהנוטות ואפילו בשביעית, ואם נדר בשביעית לא ירד לשדה אך יכול לאכול מהנוטות, ור' יוחנן ור"ל סוברים שכשאמר נכסי עליך אמנם לפני שביעית לא ירד לשדה ולא יאכל מהנוטות אך בשביעית אף שאינו נכנס לשדה אך יכול לאכול מהנוטות, ולכאורה נחלקו שלרב ושמואל אדם יכול לאסור דבר שברשותו אף כשיצא אח"כ מרשותו, ולר' יוחנן ור"ל אדם לא יכול לאסור דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, אך יש לדחות שאם יש מי שסובר שאדם לא אוסר לאחר שיצא מרשותו מדוע לא נחלקו גם באומר נכסים אלו, ועוד שלקמן מוכח שאדם יכול לאסור לאחר שיצא מרשותו, שכתוב במשנה שהאומר לבנו קונם שאתה נהנה לי אם מת ירשנו, ואם אמר בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו, **עמוד ב** ויש לדחות שאמנם כשהדגיש בחייו ובמותו אדם יכול לאסור, אך בסתמא אין ראייה שאסור, ויש לומר שלכו"ע בנכסים אלו נאסר, ונחלקו כשאמר נכסי עליך שרב ושמואל סוברים שהוא אוסר ור' יוחנן ור"ל סוברים שרק באמר אלו הוא אסור ואם אמר סתם נכסי לא אסור, אך יש להקשות שישנה משנה שמחלקת בין אמר אלו לאם לא אמר, שכתוב שאם אמר לחבירו קונם לתוך ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח אם מת או מכרו לאחר מותר ואם אמר לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור, וצ"ל שרב ושמואל ור' יוחנן ור"ל לא נחלקו, ורב ושמואל דברו בנכסים אלו ור' יוחנן ור"ל דברו כשאמר בנכסי ולכן לא נאסר בשביעית.

המשנה חילקה בשביעית שאף שאסור להכנס לשדה אך מותר להנות מהנוטות, לכאורה קשה שכמו שאוכל מהנוטות שהם הפקר כך יכנס לשדה שהוא הפקר, עולא מבאר שמדובר שהאילנות עומדים בגבולים שהפקר הקרקע הוא רק לצורך אכילה, ור' שמעון בן אליקים אומר שלא יכנס לשדה גזירה שמה ישהה בעמידה.

משנה המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילוה לו ולא ילוה ממנו, לא ימכור לו ולא יקנה ממנו.

דף מג גמרא לכאורה מובן שלא ילונו שהוא מהנהו אך איזה הנאה מגיע לו כשלווה ממנו, וכן קשה איזה הנאה יש כששואל ממנו, ור' יוסי בר' חנינא אומר שמדובר שנדרו הנאה זה מזה, ואביי אומר שגזרו לשאול משום להשאיל וכן ללוות משום להלוות.

משנה אם ביקש ממנו השאילני פרתך ואמר לו שאינה פנויה ואמר קונם שדי שאני חורש בה לעולם, אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכולם מותרים לחרוש בה ואם אין דרכו לחרוש א"כ אסור לכולם לחרוש בשדה, מי שמודר הנאה מחבירו ואין לו מה לאכול הולך המדיר לחנוני ואומר לו איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה לו והחנוני נותן לו ולוקח שכרו מהמדיר, וכן אם היה לו בית לבנות או גדר לגדור ושדה לקצור הולך המדיר לפועלים ואומר איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה והם עושים עמו ולוקחים שכרם מהמדיר, ואם הלכו בדרך ואין למודר מה לאכול יכול לתת לאחר לשם מתנה והמודר מותר בה, ואם אין עמהם אחר יכול להניח על הסלע או על גדר ואומר הרי הם מופקרים לכל החפץ והלה נוטל ואוכל, ור' יוסי אוסר. **גמרא** ר' יוחנן אומר שטעמו של ר' יוסי שהפקר הוא כמתנה שחלה כשמגיע החפץ מהנותן למקבל, וכך הפקרו חל כשמגיע לרשות הזוכה ולכן נאסר במודר, ור' אבא מקשה מברייתא שאומרת בדברי ר' יוסי שהוא אסור רק כשנדרו קודם להפקרו, **עמוד ב** אך אם הפקרו קדם לנדרו מותר, ואם טעמו של ר' יוסי שהפקרו חל כשהוא מגיע לרשות זוכה א"כ מה הנ"מ אם הפקרו קדם או הנדר קדם, ור' אבא עצמו תירץ שכל הנודר אין דעתו לאסור את מה שכבר הפקרו, אך אם רצה הוא יכל לאסור את זה כי זה עדיין ברשותו, ור' אבא מקשה ממה שכתוב בשכיב מרע שנתן מקצת נכסיו לעבדו הראשון ואת הכל לשני זכה השני גם בעבד הראשון, ואם נאמר שאין דעת הנותן על מה שנתן א"כ לא נתן לשני את הראשון ואת מה שנתן לו, ור' אבא מבאר שטעמו של ר' יוסי שזה גזירה משום מתנת בית חורון לקמן שאחד הדיר את אביו והשיא את בנו ורצה שאביו ישתתף ונתן

את בית החתונה במתנה לאחר ואמרו שאם המתנה אינה לגמרי שיכול להקדישה אין אביו יכול להכנס.

כתוב בברייתא שמי שהפקיר שדהו, כל ג' ימים יכול לחזור בו ואחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו,

דף מד אם אמר שדה זו מופקרת ליום אחד או שבוע אחד או שנה או שבוע של שמיטה, כל עוד שלא זכו בה הוא או אחר יכול לחזור בו ואם זכו בה הוא או אחר אינו יכול לחזור, ולכאורה הרישא כרבנן שאינו יכול לחזור והסיפא כר' יוסי שיכול לחזור בו, ועולא אומר שגם הסיפא כרבנן ומה שיכול לחזור בו כי מי שמפקיר לשנה או שבוע אינו שכיח שמפקירים כך ודעתו שלא להפקיר לגמרי, ורבנן מודים בהפקר לזמן שהוא לא יצא מרשות מפקיר, ור"ל אומר שהסיפא היא גם כר' יוסי וברייתא אינו יכול לחזור שלא תשתכח תורת הפקר ומה שלא נעשה הפקר כבר מהיום הראשון אמר רבה שזה גזירה מפני הרמאים שמפקירים וחוזרים בהם, אך קשה שאם מדאורייתא אינו הפקר, **עמוד ב** א"כ הוא יבא להפריש מהחייב על הפטור ומהפטור על החייב, ויש לומר שיאמרו לו לעשר רק ממנו עליו, ויש להקשות מברייתא שהמפקיר כרמו ובצרו למחרת בבוקר חייב בפרט ועוללות בשכחה ופאה אך פטור ממעשר, ולעולא מובן שזה כרבנן והכוונה שפטור ממעשר מדאורייתא, אך לר"ל הוא חייב במעשר, ור"ל יבאר שהוא אמר רק לדעת ר' יוסי והברייתא הזו היא לרבנן שההפקר חל מיד,

דף מה או שר' יוסי חלק על רבנן רק בהפקירו בפני שנים וכדברי ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק שהפקר חל רק אם הפקירו בפני ג' ור' יוסי מודה שיצא מרשותו מיד כשהפקירו בפני ג' ואם הפקירו בפני ב' לא חל ההפקר, וריב"ל סובר שמדאורייתא חל ההפקר גם בפני אחד ותקנו שהפקר בפני ג' כדי שאחד יזכה והשנים מעידים עליו.

עמוד ב פרק השותפין

משנה שותפים שנדרו הנאה אחד מהשני אסורים להכנס לחצר המשותפת, שלא מבורר חלקו של כל אחד מהם, ור"א בן יעקב סובר שחלקם מבורר ולכן כל אחד יכול להכנס לחלקו.

דף מו שני השותפים אסורים להעמיד ריחיים ותנור ולגדל תרנגולים, ואם רק אחד מהם מודר מחבירו לת"ק לא יכנס לחצר, ולר"א בן יעקב הוא יכול להכנס שהוא אומר לחלקי אני נכנס, וכופים את הנודר למכור את חלקו, לת"ק, אם אחר מהשוק מודר מאחד מהשותפים הנאה לא יכנס לחצר כלל, ולר"א בן יעקב יכול לומר אני נכנס לשל חברך ולא לשלך, מי שמודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד שמושכרים בעיר, אם יש למודר תפיסת יד בהם אסור להכנס לשם ואם אין לו תפיסת יד מותר לנודר להכנס לשם, מי שאמר לחברו קונם ביתך שאני נכנס ושדך שאני קונה אם מת או שמכרו לאחר מותר לו להכנס ולקנות, ואם אמר קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני קונה גם אם מת או מכרו אסור להכנס ולקנות. **גמרא** הסתפקו אם ת"ק ור"א בן יעקב נחלקו לענין שותפים רק בנדרו זה מזה אך אם הדירו זה את זה יודה ת"ק לר"א בן יעקב שהם כאנוסים, או שנחלקו גם בהדירו זה את זה, ולכאורה יש ראייה מהמשך המשנה שת"ק חלק גם בהיה אחד מהם מודר מחברו, ויש לגרוס שהיה נודר הנאה מחברו, ומדויק כך ממה שכתוב בסיפא וכופים את הנודר למכור את חלקו וזה מובן רק אם מדובר בנדר אך אם מדובר שהדירוהו מדוע כופים אותו הרי הוא אנוס.

עמוד ב רבה אומר בשם זעירי שת"ק ור"א בן יעקב נחלקו בחצר שיש בה כדי חלוקה אך אם אין בה כדי חלוקה מותר לכו"ע, ורב יוסף מקשה שבהמשך הפרק כתוב לגבי ביהכנ"ס שהוא דבר שאין בו כדי חלוקה ובכ"ז שניהם אסורים בדבר של אותה העיר, אלא אמר רב יוסף בשם זעירי שנחלקו ת"ק ור"א בן יעקב רק באין בה כדי חלוקה אך אם יש בה כדי חלוקה אסור לכו"ע, ורב הונא ור"א אמרו שהלכה כר"א בן יעקב.

המשנה חילקה לגבי מרחץ באותה העיר אם יש בה תפיסה למודר או לא וביאר ר"נ שכשיש לו שותפות למחצה שליש או רביע זה נאסר אך בפחות לא, ולאביי גם בפחות מכך נאסר, ומותר רק כשהמודר מקבל סכום קצוב לכל השנה ולא כשמקבל אחוזים מהרווח שאז נהנה המודר מכל אחד שנכנס.